

Hva er et datum?

Sluttreplikk

Av Cecilie Høigård

Slik Olaussen selv påpeker, er grunnlaget for hans kritikk at det ikke foreligger noen endringer i folks oppfatning av graffiti som krever forklaring.

Han skriver også: «Hun har ingen data om folks oppfatninger av graffiti på noe tidspunkt, og derfor har hun verken grunnlag for å hevde at folks oppfatninger av graffiti ble endret, eller at deres blikk ble disiplinert gjennom 1990-tallet. Det er forstemmende at Høigård ikke vil innrømme dette åpent. Det finnes intet annet enn hennes egen forestilling om nevnte endring.» Om jeg forstår Olaussen rett, er andre data enn meningsmålinger verdiløse når det gjelder å dokumenter endringer i folks oppfatninger av graffiti. Uten holdningsundersøkelser på ulike tidspunkt (før/etter) lar påstander om endringer seg ikke dokumentere, i følge ham.

Med en noe større sosiologisk følsomhet hadde det nok vært klokere å spørre om *hvorfor* det ikke finnes meningsmålinger om folks oppfatninger av graffiti på åttitallet. Hva

er mulighetsbetingelsene for slike meningsmålinger i denne perioden? En grunnleggende betingelse for at man skal være i stand til å produsere en mening om et fenomen, er at man har noen ideer om hva fenomenet er. Dernest må det finnes et språk for fenomenet med gjenkjennelige elementer, ellers er kommunikasjon om fenomenet umulig.¹ Et kjennetegn ved meningsmålinger er også at de tar opp meninger som allerede er konstituerte, dvs. positive eller negative meninger om et fenomen som forfektes i det sosiale rommet. Det må finnes ulike offentlige diskurser å ta stilling til. Og, til sist, det må være noen som er interesserte i å utføre og betale for en meningsmåling der for eksempel straff og/eller straffnivå koples til graffiti. Ingen av disse mulighetsbetingelsene var til stede på åttitallet. En meningsmåling om graf-

¹ Jeg er langt fra noen ekspert på John Searle, men jeg tror hans begrep om *Bakgrunn* for talehandlinger kan være nyttig her? Jeg nevner det for å tydeliggjøre argumentet for Olaussen; han har stor sans for Searles tenkning. Når det gjelder sammenhengen mellom språk og sosial praksis, er ellers Ludwig Wittgenstein den selvfølgelig referansen.

fiti er nær sagt en sosiologisk umulighet på åttitallet.

På åttitallet gled graffiti nokså ubemerket inn i storbyens visuelle støy. Graffiti var viktig for graffitimalere. De hadde sin egen lokale diskurs, der estetiske og sosiale atferdsnormer var de sentrale elementer. Graffiti var også et tema for spesielt interesserte enkeltindivider på kontrollsiden. Ellers i kontrollapparatet var graffiti tømt for mening og preget av total språkløshet. I 1988 – etter at det i fem år begejstret var dratt hundretusensvis av tags på hovedstadens vegger - ble for eksempel to gutter tauet inn på politistasjonen med tusjer og graffititegninger. Overskriften på politirapporten er slik: «*Tagging* – et ord rapportskriveren lærte av innbragte nr. 1». Saken fikk for øvrig kode som undersøkelses-sak (kode 9750) og ble ikke betraktet som et straffbart forhold. Første gang begrepet tagging dukker opp i Aftenposten i graffiti sammenheng, er først en enkelt gang i 1991. Avisartikler om tagging før 1991 handlet om tagger på okser og elger, frimerker og smaken på alkoholholdige drikker.

Mangelen på leserbrev om tagging og graffiti på åttitallet belyser det samme poeng. Leserbrev er som skumtopper på et folkelig engasjement. Det er først ut på nittitallet – når graffiti er konstituert som et sosialt problem – avisspaltene fylles med slike innlegg. De fleste av innleggene er negative til graffiti, noen få er positive. Dersom man ikke forutsetter knallhard

sensur av slike leserinnlegg på åttitallet, er mangelen på leserbrev i seg selv et interessant datum på graffitiens meningstomhet for andre enn malerne selv. Mangelen på leserinnlegg og holdningsundersøkelser av graffiti og tagging på åttitallet er ikke en feilkilde i mitt dataunderlag, men derimot *i seg selv* interessante sosiale data som understøtter alle de andre dataene om graffitiens mangel på mening på åttitallet. Mulighetsbetingelsene for holdningsundersøkelser og leserbrev om graffiti er først til stede litt inn i nittitallet. Fravær av data - fravær av sosiale avtrykk eller fotspor - er også data.

Makt og avmakt

Det er helt riktig at Sporveien har kjent avmakt overfor graffiti på deres materiell. De har erfart det som transportselskaper over store deler av verden har erfart; *graffiti can't be stopped*.

Samtidig ble graffitimalere utsatt for en voldsom maktansamling i kampen om hvilken mening som skulle innskrives i graffitiens symbolske univers. Striden om hvilket symbolsk univers graffiti hørte hjemme i, ble utkjempet med svært ulik fordeling av ressurser mellom sidene i denne striden. Det var ikke unge graffitimalere, men politi, politikere, sporveisleidelse og nyhetsjournalister som hadde hegemoni over massemedia og meningsproduksjon i striden om graffitiens mening. Det var de samme gruppene som var i stand til å gi graffiti en helt ny mening som alvorlig kriminalitet. Det var gaternalere

som ble utsatt for utstrakt gatestraffing fra politiets side. Det var ikke gatemalere som hadde statens voldsmonopol på sin side og som etablerte en helt ny institusjonell praksis der noen svært unge malere ble sendt i fengsel og fikk erstatningsdommer i hundretusenklassen. Igjen er det vanskelig å tenke seg noe liknende på åttitallet. At noen grupper med makt straffer andre mennesker uten makt for handlinger disse gruppene sterkt misliker, er ikke uten videre legitim virksomhet. Det må være balanse mellom to vektskåler, der den ene vektskålen er straffens omfang og intensitet, den andre vektskålen er de kategorier, tegn og symboler som knyttes til den straffede handlingen av brede befolkningsgrupper slik at handlingen naturaliseres som kriminalitet. Sluttresultatet er en reproduksjon av orden og av samfunnshierarkier. Det er et lite mindretall av eiendomsbesittere og deres representanter som bestemmer over utformingen av det offentlige rom der vi alle ferdes. Gatemalere er ikke tiltenkt noen plass i utformingen av det offentlige rom, graffitiens farge- og språkende, provokative kraft ligger for

en stor del i at malerne ikke stillferdig tusler inn i den underordnede plass de er tiltenkt i samfunnsordenen.

Debattform

Olaussen mener jeg bruker et poseringsargument når jeg spør om hans syn på en passende straff for graffiti-maling. Min hensikt med dette skulle være å vinne lesere på denne måten og slik vinne debatten. Olaussen tok selv opp dette temaet i sitt første innlegg. Slik jeg leste hans første innlegg, konstruerte han en motsetning mellom ham og meg i synet på straffen og straffere-tens plass i tenkning rundt graffiti, uten å klargjøre verken sin egen eller min posisjon. Jeg klargjorde derfor mitt eget ståsted i mitt svar, og skrev at det «hadde vært fint med en klargjøring av hans eget ståsted». Jeg er åpen for at jeg misforstår Olaussen på dette punktet, men synes nok tonen er mal-plassert.

Allment tror jeg faglige debatter blir mer fruktbare om de føres i noe mer høviske former enn i den tonen Olaussen velger å benytte seg av i sine debattinnlegg.